

УДК 330:332.122

Возняк Г.В.
*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, докторант
Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
Національної академії наук України*

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ТА ПАРАДИГМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР ДЛЯ УКРАЇНИ

MODERN THEORIES AND PARADIGMS OF REGIONAL DEVELOPMENT: A PRACTICAL DIMENSION FOR UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті систематизовано та проаналізовано сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку. Акцентовано увагу на найбільш впливових напрямках в теорії регіонального розвитку. У результаті дослідження визначено особливості впливу та протиріччя факторів зростання території.

Ключові слова: регіональний розвиток, зростання, сталий розвиток, конкурентні переваги, кластерний підхід, кумулятивні теорії, глобалізація.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы существующие теории и парадигмы регионального развития. Основное внимание сосредоточено на ключевых направлениях в теории регионального развития. В результате исследования установлены особенности влияния и противоречия факторов роста территории.

Ключевые слова: региональное развитие, рост, устойчивое развитие, конкурентные преимущества, кластерный подход, кумулятивные теории, глобализация.

ANNOTATION

The paper analyzes the existing theories and paradigms of regional development. It focuses on key areas in the theory of regional development. The study established features of the influence and contradictions of territory growth factors.

Keywords: regional development, growth, sustainable development, competitive advantages, cluster approach, cumulative theory, globalization.

Постановка проблеми. Однією із ключових проблем сучасної регіоналістики є відсутність усталеної, загально визнаної теорії регіонального розвитку, яка б визначала: закономірності, фактори, рушійні сили розвитку регіональних систем тощо. Для України проблематика регіонального розвитку впродовж останніх 20 років перебуває в епіцентрі наукових дискусій у силу різних обставин: трансформаційних перетворень, що відбуваються в суспільстві, активізації процесів становлення нової державної регіональної політики, наростаючих викликів, зумовлених глобальними та міжнародними дисбалансами.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти цієї проблематики знайшли своє відображення в низці праць як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Так, теоретико-методологічні засади розвитку соціально-економічних систем представлені у працях Х. Зібберта, П. Кругмана, Д. Рікардо, Дж. Стігліца. Концептуальні основи державної регіональної політики досліджено в роботах П. Беленького, Є. Бойка, М. Бутка,

З. Варналія, М. Долишнього, В. Куйбіди, І. Сторонянської, В. Чужикова, С. Шульц. Водночас багатоаспектність та необхідність модернізації механізмів реалізації політики регіонального розвитку крізь призму сучасних викликів спонукають до проведення додаткових досліджень теоретико-методологічних основ регіонального розвитку, що і зумовило логіку викладення матеріалу цієї статті.

Формування цілей статті. Метою статті є систематизація сучасних теорій та парадигм регіонального розвитку та визначення можливостей їх адаптації до вітчизняної практики регіонального управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене дослідження засвідчило, що сучасна економічна наука містить низку альтернативних теорій та моделей росту та розвитку регіонів (динамічних та просторового розвитку). Найбільш впливовими напрямками в теорії регіонального розвитку, які набули широкого визнання є: неокласичні теорії (побудовані на виробничій функції); теорії кумулятивного росту (синтез неокейнсіанських та інституціональних моделей); теорії регіонального зростання за рахунок конкурентних переваг регіону (пояснюють зростання, яке є результатом конкуренції); сучасні теорії (опираються на регіональні кластери, ланцюги доданої вартості, економетричні моделі просторових лагів, інноваційні чинники). Систематизація наукового доробку з проблематики регіонального розвитку дозволила виокремити наступні теорії та течії (рис. 1).

Теоретичною основою, на базі якої формувалася парадигма регіонального економічного розвитку *неокласичного напрямку*, слугували роботи Х. Зібберта, Дж. Бортса, Й. Шумпетера, А. Маршалла, Ч. Джонса, Р. Холла, Г. Менкью. Неокласики в теорію розвитку регіону привнесли: ефект масштабу виробництва, запропонували правила конвергенції регіонів, міжрегіональної торгівлі, міжрегіональної мобільності факторів виробництва, збалансованого (стійкого) росту, умови вільної конкуренції. Філософія неокласичних теорій регіонального розвитку базується на ідеї зменшення міжрегіональних асиметрій розвитку шляхом засто-

сування механізму «стихійного ринку», згідно якого фактори виробництва перетікають з тих регіонів, де за них платять більшу ціну. До ключових факторів регіонального зростання вони відносили транспортні витрати, соціальні, політичні, географічні чинники. Зменшення асиметрії в розвитку регіонів пояснювали наростаючою мобільністю факторів виробництва (теорія регіонального зростання Дж. Бортса і Дж. Стейна [1]).

Конвергенція між депресивними регіонами та розвиненими можлива завдяки: переміщенню капіталу із регіонів з високим рівнем розвитку та мінімальною рентабельністю інвестицій у регіони з низьким рівнем розвитку, проте сприятливим інвестиційним кліматом; трудових ресурсів – з регіонів, де рівень оплати праці низький, в регіони з вищим рівнем оплати

праці. У результаті такого переміщення факторів виробництва і буде відбуватися вирівнювання індикаторів розвитку, що в кінцевому результаті призведе до економічного зростання території (теорії: Хекшера-Оліна [2], Р. Солоу, Т. Савана, Барро, Сала-і-Мартіна [3]). На практиці досягнути абсолютної однорідності розвитку практично не реально, а тому вважалося, що кожен регіон мав свою траєкторію стійкого зростання [4]. Окрім того, конвергентні моделі розвитку виявилися зручними при прийнятті управлінських рішень для забезпечення стійкого росту регіону. Усі динамічні моделі розвитку регіону не враховували регіональних та просторових факторів, за що і піддавалися нищівній критиці з боку відомих економістів-географів (від У. Ізарда до П. Кругмана, М. Портера та ін.).

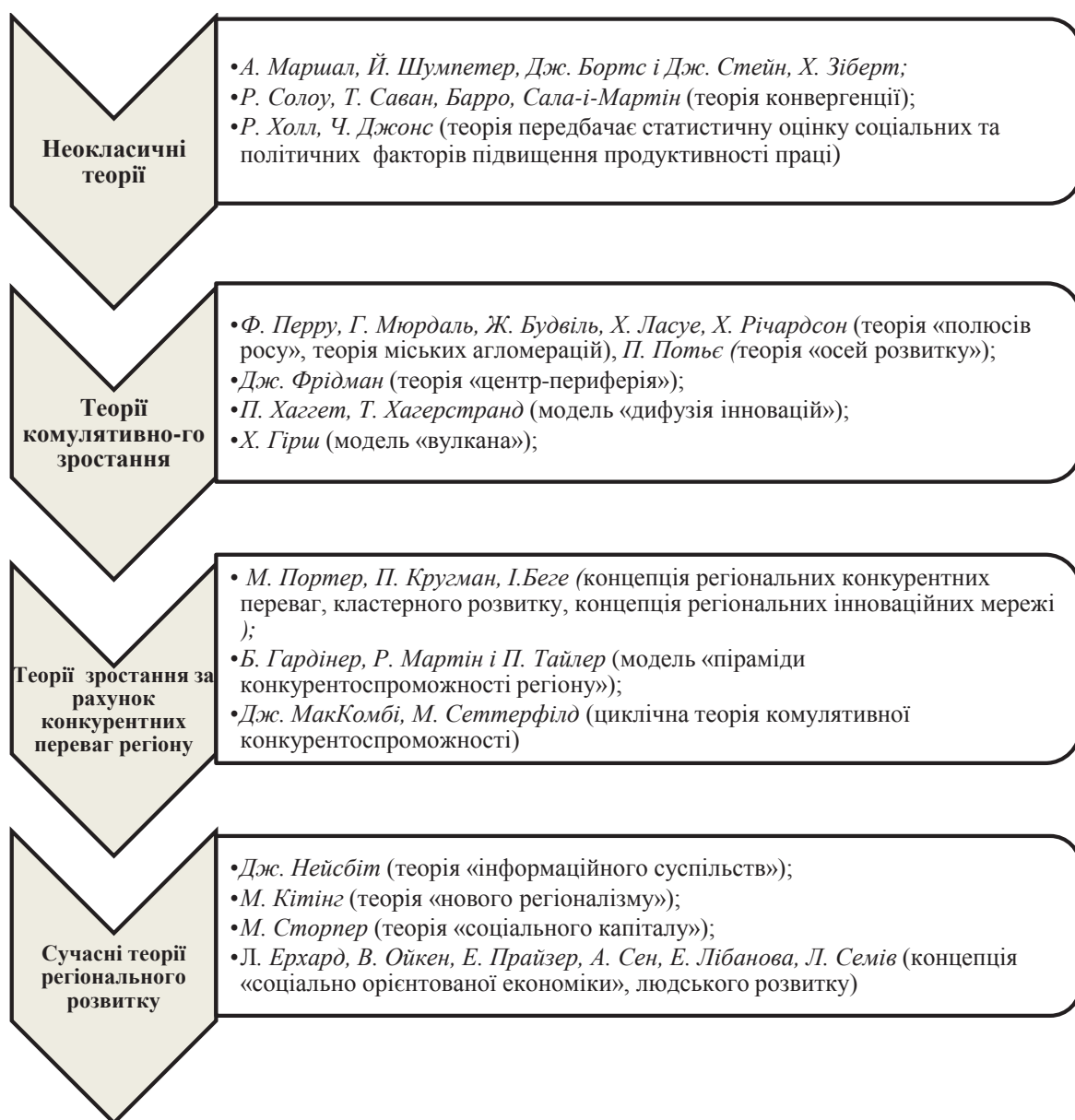

Рис. 1. Основні теорії та парадигми регіонального зростання та розвитку

Примітка. Складено автором з використанням [1-20]

Спробою усунути зазначені недоліки стала запропонована теорія регіонального розвитку Х. Зібберта, в якій поряд з виробничою функцією було враховано просторові чинники та темпи зростання регіональної економіки. Особливістю цієї концепції є те, що окрім розгляду ізольованого району автор досліджує і зовнішні детермінанти економічного зростання регіону, що має тісні економічні зв'язки з іншими частинами країни і зарубіжними державами. Розбіжності у темпах зростання окремих регіонів вчений пояснював: швидкістю змін внутрішніх детермінант розвитку (збільшенням пропозицій робочої сили і поліпшенням її кваліфікації, швидкістю накопичення капіталу, частотою технічних інновацій); ступенем мобільності факторів виробництва для різних територій, причому важливу роль відводив напрямам міграції ресурсів; оцінкою коефіцієнтів в моделях виробничих функцій [5].

Сучасні представники неокласичної течії Р. Холл і Ч. Джонс у своїй моделі регіонального зростання розглядають не тільки традиційні фактори економічного зростання (людський, фізичний капітал, праця, земля), але і соціальні, інституціональні, політичні, географічні. Економічний розвиток регіону визначає інституціональна політика, здатна формувати економічне середовище та стимулювати виробничу активність, стимулювати до впровадження нових технологій тощо [6]. Варто зазначити, що попри позитивні здобутки, ця теорія не враховувала низку не менш важливих факторів, як то: транспортні витрати, конвергенцію між країнами, фактор агломерації, що дещо понижувало рівень практичного застосування, окрім того в пізніх неокласичних моделях розвитку регіонів ставлення до зближення в рівнях розвитку регіонів стало дещо обережнішим, а «найтоншим» місцем неокласичних теорій регіонального розвитку є невідповідність мобільності факторів виробництва в моделях міжрегіональної торгівлі реаліям життя.

Окрему групу теорій, які набули широкого визнання, складають теорії *кумулятивного зростання* (яскравими представниками є: Г. Мюрдаль, Ф. Перру, Дж. Фрідман, Х. Гірш, Ж.-Р. Будвіль). В основі цього напряму теоретичних досліджень регіонального розвитку закладено положення про: виникнення центрів зростання і каналів його поширення в просторовій економіці, утворення агломерацій і центральних місць, дифузія нововведень, розвиток периферійних територій, постійна віддача від масштабу, нерівномірний зріст в умовах вільної конкуренції. При цьому просторовими чинниками росту вважають: територіальний поділ праці, мобільність факторів виробництва, інновації та різні нововведення, канали їх поширення, локалізація, що пов'язана з відсутністю мобільності факторів виробництва та особливостями регіонів.

Базовою концепцією цих досліджень є модель «взаємної та кумулятивної обумовленос-

ті» Г. Мюрдаля [7], яка пояснює процеси економічного зростання регіону постійно діючими «імпульсами», які щоразу виникають в іншому місці. Відповідно до теорії кумулятивного зростання, ефект від масштабу спричиняє класифікацію економічної активності в межах індустріалізованих регіонів, тобто кумулятивна причинність є поштовхом до зростання. Важливим висновком цієї концепції є твердження про нерівномірне зростання економіки регіонів і як, наслідок, – нерівномірний розвиток.

Серед кумулятивних теорій регіонального розвитку (яка є основою концепції стимулювання розвитку відсталих регіонів) вагоме місце посідає теорія *полюсів зростання* [8], вперше запропонована французьким економістом Ф. Перру, яка базується на концепції інновацій Й. Шумпетера. Ключова ідея центр-периферійної парадигми Перру в тому, що ріст економіки країни та її регіонів не є рівномірним, а спостерігається в «полюсах зростання» та змінюється з певною інтенсивністю по різних каналах. Інакше кажучи, ареали економічного простору, де зосереджені підприємства лідируючих галузей, притягують фактори виробництва, забезпечуючи високу ефективність їх використання, і тим самим перетворюються на полюси економічного зростання. Варто зазначити, що домінуюча роль у створенні «полюсів зростання», на думку автора, має належати державі, яка має гармонізувати розвиток та мінімізувати нерівності в економіці. Цього можливо досягнути шляхом індикативного планування.

Пізніше ідеї теорії «полюсів зростання» набули подальшого розвитку в роботах Ж.-Р. Будвіля (учня Перру), який показав, що існують пропульсивні галузі, які стимулюють розвиток економіки загалом. При цьому «поліос зростання» – це конкретна територія (географічна агломерація економічної активності), основу якої складає комплекс виробництв, що швидко розвиваються. Відповідно до моделі Будвіля, розвиток виробництва в економіці регіону є нерівномірний – завжди можна виділити провідні галузі, які і є «локомотивами» розвитку всієї економіки («поліос розвитку»).

Розвитку теорія «полюсів зростання» набула в роботах П. Потье про «осі розвитку». Ключова ідея цієї концепції зводилася до того, що території, які розташовуються між полюсами зростання та забезпечують транспортний зв'язок, отримують додаткові імпульси зростання завдяки збільшенню вантажопотоків, поширенню інновацій, розвитку інфраструктури. Тому вони перетворюються в осі (коридори) розвитку, що визначають разом з «полюсами росту» просторовий каркас економічного зростання великого регіону або країни [9].

Значний внесок в розробку нормативної парадигми регіонального розвитку зробив прихильник кумулятивної теорії Дж. Фрідман [10]. Запропонована ним модель регіонального розвитку «центр-периферія» описує взаємодії на рівнях:

від локального до міжнародного. Центр зростання – тільки місто (домінує за рахунок постійних інновацій) та решта простору (периферія – антипод центру) пов'язані між собою потоками капіталу, товарів, робочої сили та інформації. Стратегія регіонального розвитку, запропонована Фрідманом, з одного боку, покликана стимулювати розвиток опорних регіонів на периферії, з іншого – підтримувати міграцію населення із депресивних територій в опорні регіони.

Шведський географ Т. Хагерstrand у 60-х роках ХХ століття вперше запропонував концепцію, за допомогою якої можна було описати розвиток периферійних територій і яка в літературі іменується як *теорія дифузії інновацій* [11]. Дана модель дозволила з'ясувати механізм впливу науково-технічного прогресу на розвиток і розміщення господарства. Ключова думка цієї теорії зводиться до того, що інновації зароджуються в інноваційних центрах – країнах або регіонах, які різняться високим рівнем розвитку, вже потім переміщуються на периферію економічного простору, тобто до менш розвинених територій.

Ідейно близькою до теорії інновацій Хагерstrand є модель «вулкана» Х. Гірша [12], суть якої зводиться до того, що велика міська агломерація з розвинутою промисловістю та потужною науковою базою володіє високим рівнем доходів на душу населення, а забезпечуючою основою цього є інноваційна діяльність. Викид нововведень в «полюсі зростання» поширюється на периферію з одночасним підвищенням рівня розвитку депресивних територій. При цьому автор розуміє, що рано чи пізно вулкан нововведень в центрі росту під дією негативних факторів затухає, однак по завершенню великих циклів (хвилі Кондратьєва) можуть виникати нові центри інновацій.

Таким чином, попри очевидні переваги кумулятивної теорії регіонального зростання (використання інновацій та їх поширення як ключового фактора росту території, міжрегіональні вирівнювання економічного розвитку за рахунок дифузії інновацій тощо), варто відзначити і певні недоліки, а саме: даний напрям теоретичних досліджень практично нівелює роль малих підприємств, які для регіональної економіки мають важливе значення; регіональна політика відповідно до даних методологічних підходів, культивує розвиток великих індустріальних підприємств, які ігнорують специфіку регіону; не враховується, також, природа транснаціональних корпорацій в розвитку регіонального економічного простору і, що найбільш важливо, – не враховуються нові теорії зростання та нові форми територіальної організації виробництва. Теорії кумулятивного зростання вдало застосовувалися у багатьох країнах – членах ЄС та слугували основою їх регіональних програм. Однак з поглибленням економічної кризи слабкість такого підходу до розвитку ставала очевидною: центри зростання залишилися ізо-

льованими у своїх регіональних економіках, а ініціативи, які були заохочені в ці регіони для структурної політики, виявилися вразливими до кризи [13].

Наприкінці ХХ століття особливої ваги набуває концептуальний підхід до регіонального розвитку, який базується на зростанні *регіональної конкурентоспроможності*. По своїй суті даний підхід є продовженням кумулятивної теорії, теорії полюсів зростання та дифузії. В основі даного методологічного підходу закладено ідею конкуренції та локальні детермінанти технологічного прориву. Відповідно до цього напряму вважається, що при формуванні регіональних програм розвитку (рівно як і країни загалом) має бути задіяно по максимуму: виробничі, природні, інтелектуальні, технологічні, інформаційні та інші ресурси. Зазначимо, що ідея регіональної конкурентоспроможності вважалася пріоритетною з 1980-х років в країнах ЄС, ОЕСР та США, однак з кінця 90-х років минулого століття зазнала суттєвих трансформацій.

Основу теорії конкурентоспроможності регіону формує кластерна концепція М. Портера, яку, на думку багатьох експертів, вважають новою парадигмою в економічній науці. Автор вважав, що географічне об'єднання фірм (кластер) може розглядатися як організована сила для національної промислової конкурентоспроможності. У центрі даної концепції – чотири взаємопідсилюючі фактори («конкурентний ромб Портера»), які створюють умови для реалізації потенційних переваг країни чи регіону: а) фактори виробництва (традиційні, знання, інфраструктура); б) стратегія фірм, їх структура та конкуренція; в) параметри попиту; г) споріднені та підтримуючі галузі. Інші прихильники концепції регіонального розвитку, що базуються на зростанні конкурентоспроможності території – Дж. МакКомбі та М. Сеттерфілд доводять, що збільшення обсягів валової регіональної продукції є функцією попиту на експортну продукцію регіону, який визначається співвідношенням світових та експортних цін [14].

Таким чином, даний напрям концепцій регіонального розвитку включає теорії, які глибоко аналізують причини та чинники формування конкурентних переваг регіону, що в кінцевому підсумку зумовлює підвищення рівня продуктивності праці та, як наслідок, – зростання ВРП. Варто наголосити, що всі вищезазгадані концепції та парадигми регіонального розвитку не розглядають окремі національні регіони як самостійних учасників міжнародних економічних відносин, а тільки як середовище діяльності бізнес-агентів.

Теоретико-методологічна основа *сучасного регіонального розвитку* почала формуватися з другої половини ХХ століття, оскільки до 60-х років в переважній більшості, як в капіталістичних країнах, так і в країнах соцтабору,

домінував *галузевий* підхід до розвитку на базі загальнонаціональних програм, які були уніфіковані для всієї країни. З часом неефективність заходів такої політики ставала очевидною, а тому на зміну їй почали приходити нові вчення, які передбачали підтримку потреб певної території, а не окремої галузі та орієнтацію на максимальне використання внутрішнього потенціалу кожного регіону. Теорії регіонального розвитку цієї доби акцентують увагу на нові види діяльності та фактори виробництва: інновації, телекомунікації та комп'ютерні мережі, екологічні фактори та обмеження, нематеріальні фактори виробництва тощо. З іншого боку, інтенсифікація *глобалізаційних* процесів, які в «тандемі» з *регіоналізацією* зменшують роль матеріальних засобів виробництва з одночасною зміною позиціонування національних регіонів як в світовій архітектурі економічних відносин, так і їх ролі у розвитку економіки держави.

На сучасному етапі розвитку глобальної економічної системи регіони набули статусу її повноправних суб'єктів. Тенденції самостійності та зростання ролі окремих регіонів у розвитку національних економік («парадокс Нейсбіта») були обґрунтовані у 80-х роках ХХ століття засновником теорії «інформаційного суспільства» Дж. Нейсбітом. Відповідно до цієї теорії: «чим вищий рівень глобалізації, тим потужнішими стають її найдрібніші учасники» [15]. Парадокс ц тому, що чим стійкішими є внутрішні зв'язки суспільства, тим вищий рівень його економічної та соціальної консолідації, чим повніше реалізуються його внутрішні ресурси, тим ефективніше воно використовує переваги інтеграційних зв'язків і адаптується до умов глобального ринку. Використання нових можливостей глобалізації та створення локальних конкурентних переваг дозволяє регіонам не лише зміцнювати власний міжнародний конкурентний статус, а й сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки. Сучасні дослідники глобалізації, розвиваючи сітьову парадигму, стверджують про втрату функцій регіону, як економічного та інституційного району в інформаційному суспільстві [16]. Свої міркування аргументують тим, що в сучасних умовах не важливо, де фізично знаходиться індивід, адже він діє у всесвітньому глобальному полі, завдяки сучасним технологіям.

Незважаючи на те, що ставлення до процесів глобалізації є вельми неоднозначним та очевидним, по-різному оцінюється представниками науково-економічних шкіл, все ж експерти різних поглядів визнають, що її вплив на економічні, політичні, культурні трансформації держави та її регіонів є значним, а тому регіональний розвиток варто розглядати й оцінювати у контексті не лише національних, а й світових соціально-економічних процесів.

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. фундаментальна категорія світоустрою держави почала втрачати своє значення; домінуючого значення

набувають великі регіональні простори, які концентрують найбільш економічно розвинені та політично-впливові центри. Проявом і формою реалізації глобалізації, загострюючи суперечності глобального розвитку, виступає регіоналізація, яку тлумачать як розвиток, укріплення економічних, політичних та інших зв'язків між областями та країнами, що входять до певного регіону, виникнення регіональних об'єднань країн [17]. На рівні країни регіоналізація означає укріплення економічних, політичних та інших зв'язків між областями. Враховуючи сучасні тенденції розвитку світового господарства, до процесу регіоналізації активно включаються як суб'єкти макrorівня (держави), так і мезорівня (національні регіони), що призводить до виникнення мегарегіонів та нових економічних регіонів відповідно. Формування нових економічних регіонів було теоретично обґрунтовано у 90-х рр. ХХ століття англійським економістом М. Кітінгом, який стверджує, що поняття *нового регіоналізму* об'єднує ряд різномірних процесів, суть яких полягає в утворенні регіонів, що не пов'язані з офіційними кордонами та характеризуються високим конкурентним статусом [18]. Економічне зростання регіонів (за новою регіоналізацією) не у концентрації основних ресурсів і адміністративних повноважень, а у зростанні організаційного потенціалу та мобілізації соціального капіталу за рахунок сітьової (інформаційної) взаємодії системних акторів регіонального розвитку.

Починаючи з кінця 80-х років минулого століття особливої популярності набуває концепція *сталого розвитку*. Проблеми сталого розвитку є вельми актуальними для України та її регіонів (підтвердженням цьому слугує затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [19]), в силу того, що неузгодженість темпів економічного розвитку і вимог екологічної безпеки, домінування природомістких галузей з високою питомою вагою ресурсо- та енергомістких застарілих технологій, сировинна орієнтація експорту, відсутність культури споживання тощо призвели до формування техногенного типу економічного розвитку. Ідея *соціально орієнтованої економіки*, яка є базовою основою концепції соціально ринкового господарства та на якій базуються принципи сталого розвитку регіонів, набула широкого визнання в країнах Західної Європи (батьківщиною вважається Німеччина). Її фундатори – німецькі економісти Л. Ерхард, В. Ойкен, Е. Прайзер – у своїх працях соціальний розвиток розглядали як невід'ємну складову економічного розвитку, між якими існують прямі і зворотні зв'язки. Суть даного підходу до розвитку в цих координатах зводиться до органічного поєднання економічної конкуренції з одночасним гарантованим соціальним забезпеченням для тих верств населення, які цього потребують. Синтез концепцій сталого та людського розвитку слугує основою концепції *еко-*

номіки знань (знаннєвої економіки), які активно розроблялися та обговорювалися провідними фахівцями НАНУ [20; 21].

Початок ХХІ століття в регіоналістиці ознаменувався формуванням нової парадигми розвитку, спрямованої на *саморозвиток регіонів* та врахуванні їх інтересів з одночасним перенесенням ваги відповідальності на органи місцевого самоврядування та підвищення їх ролі у розв'язанні проблем соціально-економічного розвитку регіонів. Теоретичною основою при цьому слугують суспільні теорії росту. Сучасні підходи до регіонального розвитку націлені не стільки на зменшення асиметрій в рівнях розвитку, скільки на пошук можливих шляхів інтеграції різних бізнесових, державних, громадських секторів в цілях забезпечення економічного зростання територій.

На думку багатьох сучасних вчених-регіоналістів, яку автор теж поділяє, саме на цій парадигмі і повинна базуватися сучасна регіональна політика України. Варто визнати, що для України характерним є переплетіння низки методологічних підходів у виробленні регіональної економічної політики: поряд із парадигмою регіонального саморозвитку знаходять практичне втілення теорії «полюсів зростання», підтримка та стимулювання проблемних регіонів, становлення місцевого самоврядування. Важливо також врахувати, що в сучасних умовах регіональний розвиток України здійснюється під впливом зовнішніх та внутрішніх викликів, що вимагає змін у підходах до стратегічного планування та визначенні цілей державної регіональної політики. Поєднання цих підходів дасть можливість визначити інтегрований підхід до формування та реалізація бюджетної політики розвитку регіонів України, що в кінцевому результаті сприятиме: досягненню збалансованого розвитку територій, мінімізації соціально-економічних диспропорцій, активізації місцевої ініціативи та зміцненню потенціалу територіальних громад та забезпеченню рівномірності розвитку регіонів.

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження сучасних теорій та парадигм регіонального розвитку дозволяє зробити такі висновки та узагальнення:

– сучасний регіональний розвиток пройшов наступні етапи становлення, що характеризує їх еволюційну обумовленість: період «допомоги» кризовим регіонам (*20-40 роки ХХ століття*); формування «полюсів зростання» з одночасним міжрегіональним перерозподілом економічного зростання та переорієнтацією на збалансований розвиток (*40-70 роки ХХ століття*); концентрування зусиль на мобілізації та розкритті внутрішнього потенціалу регіонів та перехід на принципи саморозвитку (*80-ті роки ХХ ст. по даний час*);

– теоретична база дослідження регіонального розвитку є багатоаспектною, кожна група те-

орій відображає сутність процесів росту регіону на певному етапі його розвитку, особливості, фактори, диспропорції в рівнях розвитку тощо; попри відсутність в науці чітких меж застосування на практиці певної теорії чи концепції, урядами багатьох європейських держав для досягнення соціально-економічних цілей розвитку обиралась домінуюча на даний момент концепція, на базі якої формувалася бюджетна та регіональна політика розвитку;

– епіцентр сучасних наукових досліджень регіонального розвитку зміщується на мезорівень, при цьому напрями розвитку сучасних теорій лежать у двох площинах: а) поглиблення предмету досліджень, шляхом переосмислення нових процесів та явищ (міждисциплінарний підхід) та б) поглиблення методології дослідження, шляхом застосування математичних методів та інформаційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Borts G.H., Stein J.L. Economic growth in a free market. – N.Y.: Columbia univ. press, 1964.
2. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. I Международная экономика: движения товаров и факторов производства. Учебное пособие для вузов. – М.: Междунар. отношения, 1999. – С. 99-105.
3. Barro R., Sala-i-Martin X. Economic growth and convergence across the United States. NBER Working paper. 1990. 3419.272.
4. Нуреев Р. Теории развития: новые модели экономического роста (вклад человеческого капитала) / Р. Нуреев // Вопросы экономики. – 2000. – № 9. – С. 140-141.
5. Siebert H. Regional Economic Growth Theory and Policy. – Scranton, 1969.
6. Лукашин Ю., Рахлина Л. Производственные функции в анализе мировой экономики / Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 1. – С. 17-19.
7. Мюрдаль Г. Современные проблемы «третьего мира». Драма Азии. Пер. с англ. / Общ. ред. д.э.н., проф. Р.А. Ульяновского. – М.: Изд-во «Прогресс», 1972. – 767 с.
8. Гугняк В.Я. Институциональная парадигма и политической экономии: На примере Франции. – М.: Наука, 1999. – С. 60.
9. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики / А.Г. Гранберг. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – С. 87.
10. Fredann J. Urbanization Planning and National Development. – Beverly Hills, London, 1973.
11. Regional Policy; Readings in Theory and Applications / Ed. By Friedman J, and Alonso W. – Cambridge, London, 1975.
12. Giesch H. Aspects of Growth Structural Change and Employment – A. Schumpeterian Perspective // Weltwirtschaftliches Archiv. – 1979, Band 115. Heft. 4.
13. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління / І. Дегтярьова // Вісн. НАДУ. – 2010. – № 4. – С. 141-148.
14. McCombie J., Productivity Growth and Economic Growth: Essays on Verdoorn's Law, Editor (with M Pugno and B Soro), Houndmills: Palgrave, 2002. Setterfield M., A model of Kaldorian traverse: cumulative causation, structural change and evolutionary hysteresis, 2002.
15. Нейсбит Дж. Мегатренды: десять новых тенденций, трансформирующих нашу жизнь. – 1982. – С. 34.

16. Клемешев А.П. Регион в условиях глобализации // Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки. – 2005. – № 2. – С. 22-38.
17. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2003. – 895 с.
18. М. Китинг. Новый регионализм в Западной Европе // Логос. – 2003. – № 6 (40). – С. 67-116.
19. Постанова КМУ від 06.08.2014 № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
20. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки і сучасний стан / Лібанова Е.М., Власенко Н.С., Василик О.С. та ін. – К., 2002. – 110 с.
21. Семів Л.К. Регіональна політика: людський вимір: монографія. – Львів: ІРД НАНУ, 2004. – 392 с.